

Hegedűs András

A „Mindszenty és Zalaegerszeg” c. emlékkiállítás megnyitója

Tisztelt Polgármester Úr, Képviselő Urak, Hölgyeim és Uraim! Kedves Kollégák!

Emlékezni jöttünk ma össze Isten szolgájára, Mindszenty József bíboros, hercegprímás, esztergomi érsekre, aki 120 évvel ezelőtt született, és aki hosszú életének közel egyharmadát, összesen 27 évet Zalaegerszegen töltött.

Méltó tehát, hogy a mai napon Zalaegerszeg városa konferenciával emlékezik hitvalló plébánosára, és ez alkalmából kiállítást nyit az egykori vármegyeháza dísztermében. Köszönet ezért a kiállítás megvalósítóinak: a Zala Megyei Levéltárnak, a Göcseji Múzeumnak és a Deák Ferenc Megyei Könyvtárnak, név szerint Béres Katalinnak, Csomor Erzsébetnek és Paksi Zoltánnak. A Prímási Levéltár pedig örömmel segítette az őrizetében lévő fotók digitális másolataival a tárlat megrendezését.

A kiállítás hűen idézi fel Mindszenty József életének munkában és eredményekben gazdag zalaegerszegi éveit. Megjelenik előttünk a fiatal gimnáziumi hittantanár, majd a még mindig fiatal apátplébános. Vonásai már ekkor erős akaratról és határozottságról árulkodnak. Feltűnő ugyanakkor, hogy számos képen mennyire derűs, mosolygós az arca. Bizonyítva láthatjuk, amit Mészáros István mond Mindszentyről:

„Hamis az a mendemonda, hogy túl komoly, sőt komor, humortalan ember volt. Sok-sok vallomás, visszaemlékezés bizonyítja: amikor annak volt az ideje, derűs, vidám, jókedvű volt; tréfálkozó, viccelődő, nevetni tudó ember. De nem a harsányság, hanem a csendes derű volt a jellemzője.” (Mindszenty-mozaik. Írások a bíborosról. Bp., 2002., 127.)

A képeket nézve megelevenednek előttünk a 70-80-90 évvel ezelőtti események, és igazolják mindazt, amit plébánosi időszakáról mond emlékirataiban Mindszenty, hogy ugyanis korszerű egyházközséget kívánt. Ez hatalmas szervezőmunkát igényelt. Az akkori Zalaegerszeg külvárosában új templomot építtetett, amelyet a ferencesekre bízott, így a lelkeszkedő papság számát sikerült 12 főre növelni, és az egy papra jutó hívek számát 2500-ról 1200-ra csökkenteni. Ezért a kiállítás is törekedett a ferences templommal kapcsolatos emlékek összegyűjtésére.

A ferencesek bevonásával növekedett a vasárnapi misék és a hittanórák száma, gyarapodtak a gyónási alkalmak. Mindszenty vezetésével hitbuzgalmi és kulturális egyesületek alakultak. Ezáltal sok világi kapcsolódott be a plébániai munkába. Lelkigyakorlatok, népmisziók, teológiai előadások, plébániai rendezvények segítségével fellendült a lelkiélet.

Nem véletlenül írta róla id. Antall József: „Szervezési módjai modernségével, a szervezés megvalósításának

dr. Hegedűs András megnyitja a kiállítást

vaskövetkezetességű formáival lett ő mintája a messzi vidéknek is” (Antall József: Az acélember. In: Új Ember, 1945. szeptember 30.) A kiállítás fotói pedig felidézik a mozgalmas plébániai életet, hiszen láthatunk képeket földműves lelkigyakorlatosokról, katolikus egyesületi tagokról, a zalai leányok seregszemléjéről, az Egyházi Ének- és Zeneegyesület tagjainak kirándulásáról és más eseményekről.

Az egyesületi élet fő színtere a Mindszenty által megnagyobbított és korszerűsített plébániai kultúrház volt. Az apátplébános azonban nemcsak a plébánia, hanem a város és a megye kulturális életében is fontos szerepet vállalt. A város díszközgyűlésén tartott előadás nyomán született meg az 1934-ben Zalaegerszegen kiadott „Padányi-Bíró Márton veszprémi püspök élete és kora” c. monográfia, amely a kiállításon is látható. Az 500 oldalas mű jól mutatja Mindszenty tudományos és írói felkészültségét, hiszen napjainkban is alapvető fontosságú a nagy egyházszerző veszprémi püspök életrajzával foglalkozó történetek számára.

A város és a megye művelődésében jelentős szerepet vitt a Mindszenty által 1918-ban alapított és napilappá fejlesztett Zalamegyei Újság. Ehhez kapcsolódóan önálló nyomdavállalatot létesített „Zrínyi” Nyomdaipar és Kereskedés Rt. néven. E nyomdában jelent meg a Padányi-Bíró-monográfia és az *Az édesanya* című mű harmadik kiadása. A lap öntudatos katolikus jellegét mutatja egyik reklámja: *„Zalamegye legjobb keresztény politikai lapja a Zalamegyei Újság. Föltétlen keresztény, megalkuvást nem ismerő, igazáért sokat üldözött újság. Zala keresztény olvasóit csak ez elégíti ki. Hírszolgálat friss. A Dunántúlon mindenfelé örvendezve, berzenkedve olvassák. A 'Pesti Élet' a megfojtandók közé számítja.”* A Mindszenty alapította „Zrínyi” Nyomdaipar és Könyvkereskedés Rt.-ben a Zalavármegye című napilap felelős kiadója is komoly konkurenciát látott. A kiállított könyvek, újságok jó keresztmetszetét nyújtják ennek a hatalmas sajtómunkának.

A zalaegerszegi plébánián Mindszenty vezetésével jól szervezett szociális és karitatív munka folyt. A házapostolok és a hitbuzgalmi egyesületek tagjainak a segítségével a plébánia területén felkutatták a szükségét szenvedőket, s igyekeztek nekik segíteni. Felépítettek egy 35 ágyas aggmenhelyet is az elhagyott szegények és öregek részére. Megfelelő összefogással lehetővé vált az is, hogy évente 15 vidéki szegény sorsú középiskolás diákot taníttattak a város középiskoláiban családoknál való elhelyezéssel és ellátással. A leányifjúságnak pedig zárdaiskolát emeltek, amelyben tanítónőképző, líceum, polgári, elemi és szakiskola működött, és 100 bennlakó növendéke is volt. Méltán mondhatta tehát Angelo Rotta pápai nuncius *„Mindszenty József a közjó megvalósításában acélakarátú katona, mások szenvedéseinek átérzésében szelíd lelkű pap.”* (Antall József: Az acélember. In: Új Ember, 1945. szeptember 30.)

A komoly szervezőkészséggel rendelkező zalaegerszegi apátplébános 1927-ben a szombathelyi egyházmegyei zsinaton ismertette a zalai részeken uralkodó hátrányos egyházi és kulturális állapotokat. E felszólalása után Mikes püspök Mindszentyt az egyházmegye zalai részének püspöki biztosává nevezte ki. Megbízatása arra szolgált, hogy a Szombathelyi Egyházmegye zalai területein új lelkesítések és iskolák alapításával hárítsa el az akadályokat a lelkipásztori és plébániai munka útjából.

Így épült fel 9 új plébániatemplom és 7 plébániaház. Létrehoztak 9 ideiglenes miséző helyet és 11 ideiglenes plébánialakot és még 12 új iskolát is. Így az önálló lelkipásztori központok száma 25-ről 43-ra emelkedett, és az egy-egy plébániára eső hívek száma 4300-ról 2500-ra csökkent. A plébániák és a filiák közt lényegesen megrövidültek a távolságok. A hívek hamarosan érezhették a 12 új iskola tanítóinak áldásos tevékenységét, akik foglalkoztak gyermekekkel, és biztosították a kulturális haladást a községekben.

Ez az eredmény Mindszenty jó kapcsolatainak is köszönhető volt, hiszen az építkezésekhez a fát, téglát, meszet és cserepet Eszterházy Pál herceg adta, Bódy Zoltán alispán pedig a vármegye támogatását biztosította. Bódy Zoltánhoz fűződő barátságát, illetve a vármegyei arisztokráciával fenntartott közvetlen viszonyt a kiállításon több kép is illusztrálja.

Mindszenty gazdasági érzékét mutatja, hogy gondoskodni tudott az általa életre hívott új intézmények működésének költségeiről is. Rendbe hozta az egyházközség vagyoni helyzetét. A szétaprózódott plébániai földeket házhelyeknek adta el, és a befolyt összegben megvásárolta a ságodi gazdaságot, amely

terjedelemben háromszorosa volt a korábbi plébániai ingatlanoknak. Az új javadalmi birtok korszerű berendezést kapott. Az ezáltal jelentősen megnövekedett plébánosi jövedelmet pedig nem önmagára, hanem szinte teljesen az egyházközségi munka céljaira fordította.

A plébániai szervező munka hatalmas eredményeként sikerült elérni, hogy senki sem halt meg a szentségek felvétele nélkül a nagylélekszámú plébánia területén. A pap működését leginkább azzal lehet értékelni, hogy mennyire teljesíti a Krisztustól kapott küldetést, vagyis mennyire valósítja meg az evangélium szavait: *„Menjetez tehát, tegyétek tanítványommá mind a népeket! Kereszteljétek meg őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevére, és tanítsátok meg őket mindannak a megtartására, amit parancsoltam nektek.”* (Mt 28;19-20) Mindszenty József minden szervező munkája ezt a küldetést szolgálta: elérni, megszólítani az embereket, segíteni őket, hogy befogadják Krisztus örömhírét. Aki pedig hívei közül egyet sem hagy elveszni, hiszen a Szentséggel megerősítve bocsátja útjára, az teljesíti papi küldetését, és méltán érdemli ki az Isten szolgája jelzőt.

Kívánom, hogy ez a tárlat tegye még elevenebbé az egykori apátplébános emlékezetét, és segítse a mai emlékülés egy olyan monográfia megszületését, amely minden részletre kiterjedően dolgozza fel Mindszenty bíboros zalaegerszegi éveit, hiszen erre a magyar egyház- és köztörténetnek nagy szüksége van.

Részlet a kiállításból...

